

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

* * *

Յիսուսի խորհուրդը՝ որ հիմնական սկզբունքն է իր վարդապետութեան, կապ ունի ամբողջին ո՛չ միայն հոգիներու՝ այլև իրերու բնութեան հետ: Արդէն բնութիւնն ա՞յլ խորապէս խորհրդաւոր է: Գիտութիւնը՝ հակառակ իր՝ հսկայական քայլերուն, անկարող եղած է լուծել տիեզերական կազմութեան զաղտնիքը և մարդկային գոյութեան առեղծուածը: Ուրկէ՞ կու գանք, ինչո՞ւ եկած ենք, ո՞ւր կ'երթանք, ո՞վ ենք: Հարցումներ՝ որոնք չունին գիտական բացատրութիւն: Տիեզերքի կազմութիւնը, իրերու տեսականութիւնը, մարդկային ծագումը անթափանցելի խորհուրդներ են ինքնին: Անոնց բաղդատութիւնը, տեսականութիւնը և վախճանը կը կրեն յարանման բնոյթ՝ միշտ անլուծելի: Մարդուն մէջ ու մարդէն դուրս, բնութեան մէջ բոլոր տեսանելի ու անծանօթ տարրերն ու սնոնց ապագայ ճակատագիրը կը կազմեն մեր մտայնութեան առջև անդնդախոր վիճ մը: Այնքան խորհրդաւոր՝ որքան պարզ անհատի մը ծնունդն ու ճակատագիրը:

Արդէն նիւթին ու հոգիին բոլոր երևոյթները լիապէս քօղարկուած են խորհրդատիպ շղարշով մը: Մանուկը որ կը ժպտի օրօրոցին մէջ՝ ծնած է ու կ'ապրի կեանքի բացարձակ խորհուրդին մէջ: Ծերունին որ ապրած է կեանքը՝ իր հուսկ ժամերուն կը խորհի մահուան ու յաւիտենականութեան խորհուրդի մասին: Մարդը իր կիրքերով, յոյզերով ու երազներով — նոյնիսկ իր ծիծաղովն ու արցունքովը — չի՞ ներկայացներ միթէ խորհուրդներու ամենէն զարմանալին: Ուրկէ՞ կը ժայթքի մարդեղէն նիւթը կենդանացնող կայծը:

Աստուծոյ էութիւնը, Յիսուսի աստուածային էութիւնը տիեզերական խորհուրդներուն խորհուրդն է, որուն ո՛չ մէկ իմաստասէր, ո՛չ մէկ գիտուն, ո՛չ մէկ աստուածաբան կարող է գիտակցօրէն թափանցել:

— «Ո՞վ կարող է սեռել Անոր շանթահար մեծութեանը կայծակին», կը գոչէ երանելին Յոր, իր դժբախտութեան ալբանոցին վրայ (Յոր, ԻԶ. 14):

— «Ի՞նչպէս կարելի է ըմբռնել Անոր երկնային գոյութիւնը, որուն վեհ հանգամանքը չունի որևէ բաղդատական աւրնչութիւն զգայուն իրերուն հետ», կը գրէ Թովմաս Ագուինացին:

— «Լոյս ի լուսոյ, լոյս յաւիտեանկան, Աստուած անճառելի, Աստուած անխմանալի», կ'երգեն մեր շարականները:

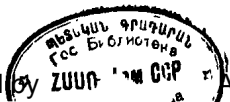
Աստուծոյ իրականութեան, աստուածային խորհուրդի իմաստը ճշմարտութեան իմաստն է: Եւ նոյնիսկ կրօնք մը որ կը դիմէ բանականութեան, բացատրելու համար Աստուծոյ գոյութիւնը վերացական տեսութիւններով, կը դադրի կրօնք ըլլալէ, վստիզի կը հոկասէ աստուածային յայտնութեան խորհուրդին: Ան կը մերկացնէ միտքը: Խորհուրդը մարդկային բանականութեան զեղահիւս տաճարն է: Ան մեր երազներուն, մեր հոգեկան թռիչքներուն սրբազան սնունդն է:

Սակայն այս վերջին տարիները գիտական աստուածաբանութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը թափառեցան խոստր ուղիներով և վիճաբանութեան նիւթ դարձուցին Աստուծոյ գոյութիւնը կամ ոչ-գոյութիւնը, Յիսուսի իրականութիւնը կամ ոչ-իրականութիւնը, Աւետարանի վաւերականութիւնը կամ բանահաւաքութիւնը օտար աղբիւրներէ, բայց հակառակ իրենց սոփիստական ճիշդերուն անկարող եղան բարձրանալու ճշմարտութեան կատարը: Որովհետեւ այդ կատարը, անհունօրէն բարձր, չընկալատուած է խորհրդաւոր ամպերով՝ որ մարդկային բանականութիւնը անզօր է հասնելու:

Կը հարցնեմ շատ անգամ թէ՞ ինչո՞ւ շատերը չեն կարող կամ չեն ուզեր ըմբռնել թէ Աստուած սկիզբն ու վերջն է ամէն բանի, թէ Անոր գոյութիւնը հռչակուած է արդէն իրերու իրականութեամբ, յաւիտեանապէս, և ոչ թէ իրերու շարժանկարը, փոփոխականութիւնն ու անկատարութիւնը կը հաստատեն բացարձակ կատարելութիւնը աստուածային մշտագոյութեան:

Դանթ ու Հէկէլ, Հօլպախ կամ Թօլստոյ ի զուր պնդեցին թէ Աստուծոյ էութիւնը չէ հիմնուած գիտական անժխտելի ապացոյցի վրայ, նոյնիսկ բնագանցօրէն, զոր բանականութիւնը կարող ըլլայ ըմբռնել բացորոշ պայծառութեամբ: Բայց հարցնենք անգամ մը այս իմաստուններուն թէ Աստուած կամ աստուածային խորհուրդը կ'իյնա՞յ կշռական հաշիւներու շուրջ ու կարո՞ղ է առարկայ դառնալ մտքի խաղերուն՝ որոնք բնականաբար սահմանափակ են: Եթէ նոյնիսկ սփիւռքի բոլոր Վոլթէնները, Դանթերը, Շոփէնհաուերներն ու Տէքսորթները միանան ու խմբակցին՝ կարող պիտի չըլլան ալճէպրական, մաթէմատիքական, իմաստասիրական կամ բնապաշտական տուեալներով ժխտել Աստուծոյ գոյութիւնը, ջնջել Անոր անունը երկրի ու երկնակամարի վրայէն:

Տիեզերքը արդէն իր ամբողջական տարրերով կը փառաբանէ աստուածային խորհուրդին շքեղութիւնը: Լեռները հսկայ, գետերը խրոխտ, հոսանքները փրփրալից, դաշտերը դալարապեղ, անտառները ծառախիտ, առուակները քաղցրակարկաչ, ծառերը պուլպուլից, թռչունները գեղեցիկ, երկինքը աստղազարդ, ովկիանոսը լայնասարած, միջոցը անհուն ու ժամանակը անսահման, ու մարդը՝ հիւլէն մտածող, հրաշակերար ստեղծագործութեան, չե՞ն ներկայացներ միթէ կենդանի ապացոյցներ Աստուծոյ խորհուրդին, Յիսուսի աստուածային խորհուրդին, որուն առջև մարդկութիւնը իր գիտակցութեան վայրկեանէն կ'աղօթէ ծնրաղիւր:

Հաւատք, հաւատալ: Ահա՛ Աստուծոյ գերագոյն խորհուրդը, ահա՛ Յիսուսի աստուածափառ իրականութիւնը, ահա՛ Աւետարանի վարդապետութեան երկնային հմայքը: Առողջ ու պայծառ մտայնութեամբ օժտուած մարդկային հոգին՝ տողորուած ճշմարտութեան անկեղծ սիրով, կը ծնի հաւատքէն, կը սնանի հաւատքով ու կը թափանցէ այն հեռաւոր ու թաքուն խորհուրդներուն՝ որոնք կը ծածկեն Աստուծոյ էութիւնը: Հաւատքը, հաւատալը Աստուծոյ ու աստուածային խորհուրդներուն՝ մարդուն մեծագոյն իմաստութիւնը կը կազմէ: Բայց պէտք է հաւատալ հոգիով ու մարմնով: Պէտք է հաւատալ զորքով:

— «Մարմին առանց հոգոյ մեռեալ է, այսպէս և հաւատք առանց զորքոց մեռեալ են», կ'ըսէ Յակոբոս առաքեալ իր թուղթին մէջ (Իլ. Բ., 26):

Ու այս հաւատքը տիեզերական հանգամանք ունի: Ան չի պատկանիր ո'չ մէկ անհատի, ըլլայ նոյնիսկ բացառիկ հանճարի տէր: Ան կը մերժէ ազգութիւնն ու հայրենիքի զաղափարը ու կ'ընդգրկէ իր մէջ համայն տիեզերքն ու բոլորնորակ մարդկութիւնը: Մարդկային բոլոր ցեղերը, ցեղային բոլոր անդամները Աստուծոյ զաւակներն են: Աստուած միակ է, բացարձակ ու տիեզերական: Բայց Մովսէսի Նիւօն Իսրայէլի Աստուածն է, ինչպէս Պուտոս Զինացիներուն, Պրահմա Հնդկներուն Աստուածն է: Իսկ Ալլահը Իսլամներուն կը պատկանի: Սակայն Քրիստոնէութեան Աստուածը համամարդկային է: Յիսուսի պաշտամունքը կը կայանայ անոր մէջ՝ որ իր եկեղեցիին դարբնու փոթորիկներուն դիմադրող զերբնական ոյժը մնաց անսասան, ու պիտի մնայ միշտ կենդանի ու աւելի փառահեղ՝ ապագայ դարերու մէջ ալ: Հեռզնեմէ, ճուղատաքորէն, քրիստոնէական պաշտամունքը հորիզոններէ հորիզոն պիտի ծաւալի անսահման, վասնզի անցեալը, ներկան ու ապագան անոր կը պատկանին: Ու ինչպէս Յիսուսի, լուսաթռիչ ու յաղթական, պիտի տարածէ իր բազուկները յաւերժօրէն աշխարհի ամէն անկիւն, պիտի ճառագայթէ բոլորին վրայ ու բոլորին համար, պիտի հրաւիրէ ամէնքը իր վսեմ, իր սրբազան իտէալին, Յիսուսի սիրոյն, տիեզերական եղբայրակցութեան:

Սիրեցէք զիրար: Պաթմոսի մէջ ամէն օր, առանց յոգնելու, առանց ձանձրանալու, ծերունի աստուածաբան առաքեալը՝ Յովհաննէս, կը կրկնէր իր աշակերտներուն՝ «Սիրեցէ՛ք զմիմեանս»: Զիրար սիրելով՝ սիրած կ'ըլլանք զԱստուած, «զի սէր յԱստուծոյ է, եւ ամեմայն որ սիրէ՝ յԱստուծոյ է ծնեալ: Աստուած սէր է, և որ կայ ի սէրն, բնակեալ է յԱստուած, եւ Աստուած ի նմա բնակէ» (Ա. Յովհ., Գ. 7 և 16):

— «Սէրը քաղցր է, երկայնամիտ է. սէրը չի նախանձիր, չի զոռոգանար, չի յանդգնիր», կը զրէ Պօլոս Առաքեալ (Կորնթ. ԺԳ. 4): Սէրը Յիսուսի վարդապետութեան զոհարն է. պէտք է սիրել եղբայրը, սիրել օտարը ինչպէս մեր անձը: Սէրը կ'ազնուացնէ մարդը, կը սանձահարէ կիրքերը, կը խաղաղեցնէ յոյգերը և կը վերացնէ մաածուհիները:

Ա. Ն.